

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) เพื่อศึกษาแนวคิดและการกระทำของทันตบุคลากรต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากภายใต้นโยบายกองทุนทันตกรรม โดยศึกษาในพื้นที่จังหวัดลำปางและเก็บข้อมูลในช่วงระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม 2556 โดยมีวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงโดยเลือกจังหวัดลำปางเนื่องจากเป็นจังหวัดที่ผู้วิจัยทำงานตั้งแต่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และเคยทำงานเป็นหัวหน้าฝ่ายทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน มีประสบการณ์การทำงานในกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางจึงทำให้ได้เรียนรู้ระบบการกำหนดนโยบายและวางแผนงานของงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง นอกจากนี้ยังมีข้อมูลบริบทการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและผลการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากของแต่ละอำเภอ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถเลือกลักษณะพื้นที่อำเภอที่จะศึกษาที่มีบริบทที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การศึกษา

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ทันตบุคลากรและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำงานในจังหวัดลำปาง

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ในจังหวัดลำปาง มีทั้งหมด 13 อำเภอ มีโรงพยาบาลทั้งหมด 13 โรงพยาบาล มีสถานบริการหลัก คือ โรงพยาบาลทั่วไประดับจังหวัด 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลลำปาง โรงพยาบาลชุมชน

แม่ข่าย 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลเกาะคาและดิน โรงพยาบาลชุมชน 10 แห่ง คือ โรงพยาบาลวังเหนือ โรงพยาบาลเมืองปาน โรงพยาบาลแจ้ห่ม โรงพยาบาลงาว โรงพยาบาลแม่ทะ โรงพยาบาลแม่เมาะ โรงพยาบาลห้างฉัตร โรงพยาบาลเสริมงาม โรงพยาบาลสบปราบและโรงพยาบาลแม่พริก และมีสำนักงานสาธารณสุขอำเภอครบทุกแห่ง ในการคัดเลือกกลุ่มตัวในการศึกษานี้คัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 5 ปีขึ้นไป เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดคือกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดลำปาง

กลุ่มที่ 2 โรงพยาบาลทั่วไประดับจังหวัด คือ โรงพยาบาลลำปาง

กลุ่มที่ 3 โรงพยาบาลชุมชนแม่ข่าย คือ โรงพยาบาลเกาะคา

กลุ่มที่ 4 โรงพยาบาลชุมชน คือ โรงพยาบาลแม่เมาะ โรงพยาบาลงาว โรงพยาบาลวังเหนือ

กลุ่มที่ 5 สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ(สสอ.) คือ สสอ.เมืองลำปาง สสอ.เกาะคา สสอ.แม่เมาะ สสอ.งาว และ สสอ.วังเหนือ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริง และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การศึกษา ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัยมีการเตรียมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเตรียมแนวคำถามปลายเปิด ครอบคลุมประเด็นต่างๆที่ต้องการถามโดยศึกษาจากตำรา รายงานการศึกษา/วิจัย รายงานการประชุม รูปแบบการสัมภาษณ์จะมีลักษณะเป็นการสนทนากันตามธรรมชาติ ผู้วิจัยมีการแนะนำตัว แนะนำงานวิจัย อธิบายให้เห็นความสำคัญของข้อมูลที่จะได้จากผู้ถูกสัมภาษณ์ มีการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยโยงใยกับตัวผู้ให้ข้อมูลเด็ดขาดและหากผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่สะดวกในการให้ข้อมูล สามารถยกเลิกการให้ข้อมูลได้ทุกเมื่อ การเก็บข้อมูลจะเป็นไปอย่างเป็นกันเอง ซึ่งผู้วิจัยมีการเตรียมพร้อมด้านความรู้ ทักษะวิจัยจากการค้นคว้า จากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้การเก็บข้อมูลสามารถตอบคำถามงานวิจัยได้ตรงประเด็นมากที่สุด

2. แนวการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประเด็นหรือหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์สามารถดัดแปลงยืดหยุ่นตามความเหมาะสม แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างสามารถอธิบายได้อย่างอิสระ ไม่จำกัดความคิดของผู้ถูกสัมภาษณ์

3. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (field note)

4. เครื่องบันทึกเสียง และคอมพิวเตอร์พกพา

3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. ประสานติดต่อไปยังทันตบุคลากร โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสำนักงานสาธารณสุขอำเภอและจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งแจ้งและนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการวิจัยในพื้นที่

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนโยการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก โดยในการสัมภาษณ์จะมีการบันทึกเสียงร่วมด้วยแต่ต้องได้รับการอนุญาตจากกลุ่มตัวอย่างทุกครั้งที่มีการบันทึกเสียง เสียงที่บันทึกและข้อมูลที่ได้นำนามาเรียบเรียงในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง นำมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปแต่ละประเด็น ซึ่งถ้าพบว่าข้อมูลไม่สมบูรณ์ก็จะลงไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งวิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปนัย การจำแนกชนิดข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล

การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) คือ วิธีการตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ซึ่งข้อสรุปนี้จะทำตลอดเวลาที่เก็บข้อมูล จนเมื่อเก็บข้อมูลได้เพียงพอที่จะสร้างข้อสรุปใหญ่เพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัย

การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological analysis) โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามคุณลักษณะที่ข้อมูลนั้นมีอยู่ร่วมกัน และนำมาเป็นข้อมูล

พื้นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น งานวิจัยนี้เป็นการจำแนกข้อมูลแบบไม่ใช่แนวคิดทฤษฎี แต่ใช้จากลักษณะข้อมูลที่ปรากฏให้เห็น

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลจากหลายเหตุการณ์มาเปรียบเทียบ

3.6 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยต้องนำงานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งโครงการต้องผ่านการอนุญาต และผู้วิจัยได้พิทักษ์สิทธิ์โดยติดต่อประชากรและกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาและสอบถามความสมัครใจโดยขอความร่วมมือในการวิจัย ชี้แจงให้ทราบว่ามีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการศึกษารั้วนี้ สามารถถอนจากการวิจัย ในระหว่างการดำเนินการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบต่อกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างใดๆ ทั้งสิ้น คำตอบในการสัมภาษณ์จะไม่มีการเปิดเผยชื่อ และการนำเสนอข้อมูลจะเป็นภาพรวม เมื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือจึงลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้จะปกปิดเป็นความลับ

3.7 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลในกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง โรงพยาบาลลำปาง โรงพยาบาลเกาะคา โรงพยาบาลแม่เมะ โรงพยาบาลงาว โรงพยาบาลวังเหนือ สสอ. เมืองลำปาง สสอ. เกาะคา สสอ. แม่เมะ สสอ. งาว และ สสอ. วังเหนือ